

Schumacher H.: Zur Hamburger Universitätsfrage. München. Duncker & Humblot. 31 l. 1 M.

Seyfert R.—Foerster F. W.: Für und wider die allgemeine Volksschule. Leipzig. Veit & Co. 67 l. 2·40 M.

Spahn W.: Die Bedeutung des Geschichtsunterrichts für die Einordnung des Einzelnen in das Gemeinschaftsleben. Berlin. Mittler & Sohn. 28 l. —95 M.

Ufer Chr.: Schulerziehung nach dem grossen Kriege. Leipzig. Veit & Co. 144 l. 4·20 M.

Vollmer F.: Die preussische Volksschulpolitik unter Friedrich dem Groszen. Berlin. Weidmann. XIV+333 l. 12 M.

Vonhof R.: Die niedersächsische Volkshochschule. Bremen. Schöne-mann. 1 M.

Weisz A.: Das Werden unserer Volksschule. Leipzig. Haase. 107 l. 1·20 M.

Weitsch E.: Was soll eine deutsche Volkshochschule sein und leisten? Jena. Diederichs. 27 l. —80 M.

Wolff G.: Kriegsaufsatz und moderne Aufsatzprobleme. Berlin. Union. 76 l. 1·80 M.

Wotke K.: Die Organisierung der italienischen Gymnasien im Jahre 1817. Wien. Fromme. III+86 l. 4·20 M.

Ziegler J.: Wie erziehen wir unsere Kinder zum Judentum? Wien. Löwit. 32 l. —80 M.

Ziehen Th.: Über das Wesen der Beanlagung und ihre methodische Erforschung. Langensalza. Beyer & Söhne. —75 M.

Zimmermann R.: Grundlegung eines neuen Deutschtums durch Erziehung. Leipzig. Haase. 30 l. 1 M.

Gy. Á.

SZEMLE.

Új tantervek.

A folyó évben a vallás- és közoktatásügyi miniszterium két iskolafaj tantervét módosította: a polgári fiúiskoláét és a leányközépiskoláét.

I. A polgári fiúiskola 1879 óta dolgozott változatlanul ugyanazzal a tantervvel s az már sem a közszükségletnek, sem a polgári fiúiskola megváltozott körülményeinek nem tudott eleget tenni. A most kiadott tanterv munkálatai az Orsz. Közoktatási Tanácsban akkor indultak meg, amikor Jankovich miniszter a középiskolai tantervekkel kapcsolatban kívánta ezt az ügyet is rendezni. Akkor csak négy osztálynak készült el az új tanterv; ezt Apponyi miniszter kiegészítette a Tanácssal a törvényes V. és VI. osztály tantervével, beleiktatta a

mult tanévben kiadott rendeletei szellemében az egészségtant s mind a hat osztályra kiterjesztette a mezőgazdasági és ipari ismeretek tanítását és így a tantervet ki is bocsátotta (70,022—1918. VI b., Hiv. Közlöny 1918., 12. sz.). A tanterv irányadó szempontjai ezek: *a)* a polgári fiúiskola célja: a nemzeti műveltségre való nevelés és előkészítés a középfokú szakiskolákra; *b)* az a körülmény, hogy a hatosztályú polgári fiúiskolát a tanulók legnagyobb része már a IV. osztály elvégzése után elhagyja és ezek közül igen kevesen folytatják tovább a tanulmányaikat, szükségessé tett már a negyedik év végéig befejezett, egész anyagot adó tantervet; *c)* a IV. osztály fölé épített V—VI. osztályú tanterv magában is kikerekített egész legyen s rövidsége mellett is értékes módon gyarapítsa az alsó tagozat tartalmát.

A tantervnek az egyes tárgyakra vonatkozó intézkedései: *A hit-és erkölcstan* heti óraszámát az új tanterv a vallás-erkölcsi nevelés nagy jelentőségére való tekintettel osztályonként az eddigi 1—1 órával szemben 2—2 órában állapította meg. *A magyar nyelvnek és irodalomnak* jut az I. o.-ban 5, a II. és III.-ban 4—4, a IV., V. és VI.-ban 3—3 óra. Cél: hogy a növendékek bizonyos fokú nemesebb olvasottsághoz jussanak, képességet nyerjenek a továbbolvasásra és az avval járó önművelődésre. Az irodalom-elméleti és irodalomtörténeti ismeretek nyújtását lehetőleg olvasmányok alapján kívánja az új tanterv. A fogalmazás gyakorlását már az I. osztálytól kezdve megköveteli. A *német nyelv* tanítása most az I. osztályban kezdődik. A heti órák száma osztályonként: 3—3. Cél: az élőbeszéd és az írásbeli készség gyakorlása, valamint a szó- és szóláskincs gyarapítása. A *történelem* tanításának célja elsősorban a magyar nemzet történetének ismertetése. A világtörténelemnek csak azokat a legfontosabb eseményeit veszi fel, amelyek kapcsolatban vannak nemzetünk történeti eseményeivel. Ezek összefoglaló, egységes áttekintése az V. osztályban történik. Magyarország történetének hasonló tárgyalására a VI. osztályban heti 3 órában ad alkalmat az új tanterv. A kísérő rendelet a legújabb korban való alaposabb eligazodásra képessé tevő nevelést igen kívánatosnak mondja. A *földrajznak* az I—IV. o.-ban heti 10, a VI.-ban 14 órája lesz s külön fejezet a III.-ban a tengerek áttekintése, a IV.-ben a katonai térképek olvasása. A *számítan és mértan* tanításában újítás az, hogy az algebra már a III. oszt. kezd, a IV. o. eljut a gyökmenyiségig és az elsőfokú egy ismeretlent tartalmazó egyenletekig. Így ad a polgári fiúiskola IV. osztálya is némileg befejezett aritmetikai műveltséget. A középiskolai új tantervjavaslatokkal való párhuzamosság is megkívánta ezt az újítást. A *könyvvitel és levelezés* körébe tartozó ismereteket részben a magyar nyelv, részben a számtan

tanításával kapcsolatban már a III. és IV. osztályban kapnak a növendékek. Ezeknek rendszeres összefoglalása és kiegészítése az V.—VI. osztályban történik heti 1—1 órában. Gyakorlati jelleg adandó ennek a tárgynak a gazdasági és ipari élet követelményeire való tekintettel. A *növénytan* és *állattan* tantervében szintén szembetűnő a gyakorlati vonás. Cél: a növények és állatok ismertetése szemlélet alapján; gyakorlati jelentőségük és felhasználásuk módja. Az *ásványtan* és *vegytan* anyagának kiszemelésében irányadó volt a mezőgazdasági és ipari szempont. Tanítása a VI. osztályban történik heti 4 órában. A *természettan* tanterve kiterjed a legújabb vívmányokra is (Röntgenezés, szikratávíró): A III. osztályban heti 3, az V.-ben heti 4 órát ír elő s a fizikai tananyagnak gazdasági szempontból való áttekintését is kívánja. *Élet- és egészségügyi* ismeretek elsajátítására külön órák vannak és pedig: a IV.-ben heti 2, a VI.-ban heti 1 órában. *Közgazdasági és jogi* rendszeres tanulmányokban már a IV. osztályt végzett növendékek is részesülnek heti 2 órában. Az év első felére jutnak a gazdasági, a második felére a jogi és politikai ismeretek. Ugyanez a rend e tárgy heti 1 órai tanításban a VI. osztályban is. A *mezőgazdasági és ipari* ismeretek tanítását az új tanterv minden osztály számára elrendeli. Az I—V. osztályban a heti órák száma: 1—1, a VI.-ban 2. Az alsó négy osztályban az illető vidék különösen jelentős művelési ágához alkalmazkodva és lehetőleg gyakorlati módon tisztán mezőgazdasági ismereteket kapnak a növendékek. Az V—VI. osztályban a helyi viszonyok szerint vagy a mezőgazdasági vagy az ipari ismeretek tanítandók tüzetesebben. Az *ének* tanítására jut minden osztályban heti 1—1 óra. A hangjegyek szerint való eléneklés elsajátítása kiemelkedő követelménye az új tantervnek. Ezért a zenei elemek jelentős helyet foglalnak el e tárgy anyagában. A *rajztanítás* célja, hogy gyakorlottá tegye a növendékeket a formák és színek helyes látásában és elképzelésében, képesítse őket egyszerűbb tárgyak rajzolására és helyes szemléltetéssel fejlessze szépérzéküket a természeti tárgyak és művészeti alkotások iránt. Az egyes osztályok anyaga két részre tagozódik: módszeres fokozatosságot követő művészi és a gyakorlati jellegű szerkesztő rajzolásra. A tisztán elméleti természetű ábrázoló geometriai elemek elmaradnak. A heti órák száma az I—III. oszt.-ban 3—3; a IV—VI.-ban 2—2. A *testgyakorlás* tantervében új a hetenként és osztályonként rendezendő 1—1 játékdélután. A rend-, izomfejlesztő-, ügyességi- és társasgyakorlatokból, továbbá játékokból, atlétikai gyakorlatokból, iskolai sportokból és kirándulásokból álló anyag feldolgozására ad az új tanterv az I—II. oszt.-ban heti 3—3, a III—IV. oszt.-ban heti 2—2 órát. A *kézimunka* (szlőjd) egészen új tárgy a polg. fiúiskolában. Cél: kézi ügyesség szerzése agyagból, papirosból,

fából és fémből való egyszerűbb tárgyak, különösen házi és gazdasági használati eszközök készítésében. Jut erre az I—II. oszt.-ban heti 2—2, a III—VI. oszt.-ban heti 1—1 óra. Mint rendkívüli tárgyak taníthatók a polg. fiúiskolában a latin és francia vagy más élő idegen nyelv; a zene, gyors- és gépirás. — Az új tanterv kétségtelenül nagyértékű változást jelent a polgári fiúiskolák munkájában.

(Csanádpalota.)

Angyal János.

II. A leányközépfiskola új tanterve (141,330—1918. Hiv. Közlöny 1918, 20. sz.). Az 1916-ban kibocsátott leányiskolai tanításterv ellen sok panasz merült fel; a legtöbb azt hangoztatta, hogy a leányokat megterheli. Az új tanításterv csökkenti a megterhelést, erősebben kidomborítja a tanítás nemzeti elemeit, felismerhetőbbé teszi az egyes iskolanemek önálló jellegét. A javítás a következőkben áll: több tárgy óraszama (különösen a nyelveké) s néhány tárgy anyaga (különösen a mennyiségtané) csökkent; rendes tárgy rendkívülivé lett; rendkívüli tárgy elmaradt; egyes tárgyak óraszama nőtt; új tantárgy állíttatott be. Így sikerült elérni, hogy a kötelező órák száma egy osztályban sem mulja felül a 30-at. Legnagyobb változás az, hogy az új tanterv a görög nyelvet rendkívüli tárggyá teszi s helyette a francia nyelvet írja elő a gimn. tag VI—VIII. osztályaiban. Ezzel a leánygimnázium reálgimnáziummá lett. A görög nyelvnek, mint rendkívüli tárgynak tanításáról külön rendelet intézkedik; előírja, hogy minden leánygimnáziumban gondoskodni kell görög nyelvből képezett tanárról.

Az egyes tárgyakon a következő változások estek:

A német nyelv óraszama csökkent a közös alsó tagban 2 órával, a leánygimnáziumban és a felső kereskedelmiben 1—1 órával. Még így is több öttel a leánygimn. német óráinak száma, mint a fiúgimn.-oké. A felső leányiskola VI. és VII. oszt.-ban az olvasmányok szenvedtek némi módosulást. A francia nyelv a közös alsó tagban, a felső leányisk. felső tagjában, a gimn.-ban s a kereskedelmiben 2—2 órát veszített. A latin nyelv a négy felső osztályban együttvéve veszített 1 órát. Az V. oszt. olvasmányai közül elmarad Césár szövege, aminek olvastatását itt legföljebb stílisztikai szempontokkal lehetett indokolni. A történelem a közös alsó tag II. oszt.-ban a történeti olvasókönyv olvasmányaiban kap helyet. A III. oszt.-ban a közép- és újkor vázlatának helyét a magyar történelem foglalja el (a mohácsi vészig). A IV. oszt. folytatja a nemzet történetét napjainkig. A felső leányisk. VI. oszt.-ban a világtörténelem anyaga a bécsi kongresszus helyett napjainkig terjed. A VII. oszt.-ban a magyar történelem áttekintését kívánja meg az új terv. A gimn. VII.